

בסיעתא דשמיא

עם וסמוך לסיום עריכת הדברים בירח טבת היה בי יד ד', ובפרשה זו סתומה נלקח ממני מאור חיי, ומתה עלי אשתי הצדקנית והחסודה אשר נתן לי הקב"ה לעזרה לחיים, לא לפי מעשי, אלא ברוב רחמיו וחסדיו העצומים, ואשר עמדה לימיני בכל לכה ובכל נפשה, מרת רחל בת ר' פנחס אליעזר הכהן ז"ל, יזכור לה ד' מסירות נפשה ואהבתה הנוראה לתורה בלי מצרים. ובעוה"ר כבר לקיתי לפני כמה שנים באותו פרק זמן בפטירתה של אמי מורתי הרבנית הצנועה והחכמה — אשר בה בטח לב בעלה יבדלח"ט אדוני אבי מורי שליט"א — מרת חיה רבקה בת ר' אריה ליב ז"ל, ויהיו הדברים לזכרם ולכבודם ולעלוי נשמתם, ויזכני ד' יתברך לכבדם כמותם בלמוד התורה וקיום מצותיו באהבה לעלוי נשמתם ז"ל, ונזכה במהרה אשר ירננו ויקיצו שוכני עפר ובא לציון גואל אכי"ר.

בצורת הפרשיות פתוחות וסתומות והמסתעף

אשר החכמה

א. בענין פלוגתת הר"ם והרא"ש בצורת פרשיות פתוחות וסתומות, ולכו"ע כל שגמר פרשה באמצע השיטה ומניח ריוח כשיעור ומתחיל לכתוב בסוף השיטה הפרשה השניה, שזהו פרשה סתומה, וכל שגמר באמצע השיטה ומניח בסופה כשיעור הריוח ומתחיל הפרשה שלאחריה מתחילת השיטה, הוה לכו"ע פרשה פתוחה [ורק לפי מסכת סופרים ל"ה פתוחה כי אם כשהריוח בתחילת השיטה של הפרשה נמה שלדעת הר"ם הוי סתומה], והרא"ש כתב שכירושלמי מבואר שגם כשהריוח בסוף השיטה הקודמת חשיב פתוחה, והירושלמי עיקר נגד מסכת סופרים, וגם הסברא היא שבכל צד חשיב פתוחה לכן אין לחוש למ"ס עיי"ש, וכן להר"ם מבואר בבאור הגר"א אור"ח סי' ל"ב שהנוסחא המדויקת במ"ס כמו שהביא הב"י בשם ריא"כ שכל שהניח בסוף השיטה הקודמת הוי פתוחה, באופן שכין להר"ם ובין להרא"ש אין לחוש לכה"ג שהניח ריוח בסוף השיטה ומתחיל הפרשה שלאחריו בראש השיטה של"ח פתוחה, אלא לכו"ע הוי פתוחה], ורק נחלקו כשגומר פרשה ולא נשאר בשיטה מקום לשיעור הפסק פרשה ולתיבה אחת מהפרשה הבאה וצריך לכתוב פרשה סתומה, דלדעת הר"ם פרשה סתומה תחילתה מאמצע השיטה לעולם, ולדעת הרא"ש א"א בכה"ג לעשות פרשה שלאחריה סתומה וצריך לצמצם כתיבתו שלא יגיע לידי כך, וכן נחלקו כשנגמרה פרשה בסוף השיטה בין אם הפרשה שלאחריה פתוחה או סתומה, דלדעת הר"ם פרשה פתוחה תחילתה בתחילת השיטה לעולם ולכן אם הפרשה הבאה היא פתוחה יניח שיטה חלק ויתחיל הפרשה הבאה מתחילת השיטה השלישית. ואם הפרשה הבאה היא פרשה סתומה יכול לכתוב בשיטה הב' רק יניח בתחילת השיטה שיעור הפסק פרשה ויתחיל מאמצע השיטה דלהר"ם כה"ג הוי פרשה סתומה כיון שמתחלת באמצע השיטה. ולהרא"ש הוי איפכא, דאם יניח שיעור הפסק פרשה בתחילת השיטה אז הויא פרשה פתוחה [דלהרא"ש בין אם מניח שיעור הפסק פרשה בסוף השיטה של הפרשה

הקודמת ובין אם מניח את הריוח בתחילת השיטה של הפרשה הבאה הו"ל פרשה פתוחה]. ואם יניח שיטה חלק ויתחיל הפרשה הבאה בתחילה השיטה השלישית הו"ל פרשה סתומה [והיינו בסיים את הפרשה הקודמת בסוף השיטה]. [ורבינו הט"ז הביא דלהר"מ כשאין שיעור להניח ריוח ולהתחיל בתיבה אחת מהפרשה הסתומה באותה שיטה שישאיר חלק ויניח ריוח בשיטה השניה וחשיב סתומה וכתב ע"ז בסוגריים שאפשר שגם לדעת הרא"ש כן, ופשוט דרק אם לא הניח בשיטה העליונה כשיעור ריוח יכול להחשב כסתומה גם להרא"ש, אבל כל שיש בסוף השיטה שיעור ריוח אז הפרשה בשיטה השניה חשיב פתוחה, בין שמתחיל בתחילת שיטה בין כשמניח קצת ריוח, וע"ש בהגהות לכו"ש שמבואר כן, ולא הבנתי אריכות לשונו בזה, כי זה ברור לדעת הרא"ש וא"צ לפנים, ובבאר היטב העתיק כלשון הט"ז ולא באר הדברים, ואולי הבין כמש"כ ביד אפרים שם שלשון הט"ז ששיעור הריוח עם כדי לכתוב תיבה אחת זה שיעור לפרשה סתומה וכבר דחה זה היד אפרים שם, ועיין בכו"ש בבאר דברי הט"ז בזה, וכתבתי זה מפני שראיתי שזה גורם טעות להעוסקים במלאכת הקודש שאפשר להניח כשיעור בסוף השיטה ולהתחיל קצת באמצע השיטה השניה לצאת גם דעת הרא"ש וזה אינו וכו"ל].

ב. והמבואר בזה דלהר"ם צורת הפרשה פתוחה או סתומה זה בגוף הפרשה עצמה, ושנוי צורת הריוח בין פרשה פתוחה לסתומה זה רק תוצאה משנוי צורת הפרשה עצמה, שאם כתובה מראש השיטה זה התחלה לעצמה [וכבר ביאר במהרש"ל בתשובה סי' ל"ז מובא במעדני יו"ט שעל הרא"ש שפרשה פתוחה היא התחלת דברים וסתומה לא הוה כ"כ התחלה חדשה] וזה פרשה פתוחה, וכל שמתחיל באמצע השיטה היינו שאין כאן פתיחה והתחלה, והריוח שמשאיר זה רק להפסיק בין פרשה לפרשה ושוב ההמשך באמצע השיטה, וזה מורה שאין כאן התחלה ופתיחה מחדש, ולפיכך כשגמר באמצע השיטה ונשאר ריוח כשיעור ולהתחיל תיבה אחת מהפרשה הסתומה, צריך להתחיל בהך תיבה באותה שיטה כמבואר בלשון הר"מ, ויל"פ בזה בכוונת הר"מ שאין זה רק שא"צ להתחיל בשיטה שני' ויכול להמשיך באותה שיטה, אלא דינא נקט שיתחיל באותה שיטה אשר זה מורה על הפרשה הסתומה שאין כאן התחלה מחודשת וניכר שהריוח הוא באותה שיטה בין פרשה לפרשה ולא פתיחה מחדש, וכן מבואר בט"ז סי' ל"ב שדברי הר"ם להתחיל באותה שיטה הם בדוקא, ובדברי הט"ז שם מבואר שכוונתו שנגמר באמצע השיטה ונשאר שם ריוח כשיעור ולכתוב תיבה אחת מפרשה שני', שאם לא כתב התיבה באותה שיטה והניח כל השיטה חלק וגם הניח ריוח בשיטה שניה והתחיל באמצע, דכה"ג ל"ח סתומה כיון שנשאר בשיטה ראשונה ריוח כשיעור ועוד תיבה, תו לא חשיב סתומה, עיי"ש בכו"ש וביד אפרים שבארו כן בדברי הט"ז [ולשון הט"ז אינו מבורר כ"כ], וכן הוא בתשובת מהרש"ל שם דמאחר שכבר יש שיעור הפסק בתוך השיטה ואף כדי לעשות סתומה, במה שיפתח וירויח, בזה לא יהיה נקרא סתום, ולכאורה זה תמוה מאד שהרי להר"ם ענין פתוחה וסתומה לא תלוי במה שפותח וסותם את הריוח, וכל שמתחיל באמצע השיטה הו"ל סתומה וכמבואר בלשון הר"ם שכללל כ"ל בזה, וא"כ בזה שמתחיל באמצע שיטה שניה לא חשיב פותח, כיון שלהר"ם פותח זה מה שמתחיל בתחילת השיטה, ומה שמתחיל באמצע זה צורת

סתומה, ועיין ביד אפרים שם שכנראה חולק על הט"ז בזה ולא ראה שזה גם שיטת המהרש"ל.

ונראה סברת המהרש"ל והט"ז דצורת הסתומה העיקרית להר"ם זה שסתום משני הצדדין באותה שיטה, ורק כשגמר כל השיטה או שאין ריוח בשיטה כשיעור ולהתחיל בפרשה הסתומה, אז הריוח שבאותה שיטה ושבתחילת השיטה שלאחריה מצטרף ומתחבר להמשך אחד והו"ל כסתום משני צדדין, וזה מש"כ הט"ז שהו"ל כאילו התחיל הפרשה הסתומה בסוף השיטה העליונה, אבל כשיש שיעור ריוח בסוף השיטה ויכול להתחיל תיבה אחת ולסתום, והניח חלק אחר שיעור הריוח, זה כבר נותן שם פתוחה לפרשה שני, וא"כ אף שאח"כ מתחיל באמצע שיטה שניה, ע"י שהוא פותח יותר לא נפיק מכלל פתוחה, ומסתמא ה"ה לפ"ז כשגמר בסוף השיטה או שלא היה שיעור ריוח, והניח שיטה שניה בלי כתב, אז אפילו כשהתחיל באמצע שיטה שלישית חשיב פתוחה כיון שלא סתם באמצע השיטה השניה, וכל שפותח יותר לא נפיק מכלל פתוחה.

ואולם צ"ע דלשון הר"ם ברורה שאך ורק התחלת השיטה זה מורה על פתוחה, והריוח שלפניו הוא לחלק בין פרשה לפרשה ואין בריוח עצמו משמעות כלל של פתוחה, וכשמתחיל באמצע זה מורה שאין זה פתוחה מחדש, וכל הריוח שלפניו זה רק לחלוק הפרשיות, וא"כ לפי"ז אף שהיה יכול לסתום באותה שיטה מ"מ כל שמתחיל באמצע זה צורה של סתומה, והפלגת הריוח אין זה הוראה על פתוחה להר"ם, ושורר להגאון מהרמ"ב בבאורו על המרדכי שכתב ג"כ שאין לסברת מהרש"ל ראייה ועיקר כלל.

וראיתי אח"כ בדברי המהרש"ל עצמו בתשובה שם שמבואר כמו שבארנו להר"ם צורת הפתוחה והסתומה זה בגוף הפרשה, וא"כ לכאורה דברי רבנו המהרש"ל סתרי אהרדי במש"כ שע"י שפותח יותר לא נקרא סתום והרי כבר באר דהעיקר זה בצורת הפרשה עצמה, ונראה דעיקר כונתו ז"ל בזה דנהי דפתוחה עיקרה מה שזה בהתחלה וסתומה זה באמצע, מ"מ לשון סתומה ודאי מורה על סתימתה וכמו שבאר שמישך שייך לפרשה שלפניה, וא"כ נהי דכשא"י לכתוב הסתומה באותה שיטה הו"ל סתומה ע"י ריוח בהשיטה שניה ושזה מורה שזה באמצע ולא התחלה ופתיחה מחדש, מ"מ כשיכול להתחיל באותה שיטה ומפליג בריוח זה היפך הוראת סתומה ונראה יותר כהתחלה מחדש שמורה על פתוחה [ומש"כ המהרש"ל שבמה שיפתח וירויח זה לאו דוקא שהרי להר"ם אין זה הוראת פתוחה אבל עיקר כונתו כמש"כ], ומ"מ לו"ד ז"ל נראה יותר דכיון שלהר"ם זה צורת סתומה [כשהתחיל הפרשה הב' מאמצע שיטה] לכן גם כשהניח ריוח בשיטה הקודמת וגם בשיטה הזו לא נגרעה צורתה ממה שיכול המדקדק להתבונן שהיה יכול להתחיל באותה שיטה.

אך נראה יותר כן כשגמר בסוף השיטה או שלא היה כשיעור והניח שיטה שתחתיה חלק ומתחיל באמצע שיטה שניה, דכה"ג מובן כסברת המהרש"ל שלא סגי כמה שמתחיל מאמצע שיטה, דמאחר שהניח שיטה חלק זה מורה יותר על פרשה שפותחה מחדש והו"ל פתוחה. ולפ"ז מש"כ הר"ם בהניח שיטה חלק ומתחיל מתחלת השיטה השלישית דהו"ל פתוחה, ה"ה כשמתחיל באמצע ורק שא"צ, ונראה יותר שכיון שצורת הפתוחה בהתחלה, לכן הר"ם בדקדוק נקט שיתחיל בתחילת השיטה, אבל מ"מ

לא מהני כשהתחיל מהאמצע להחשב סתומה וכמש"כ, ואפשר דכה"ג דחסר בעיקר צורת פרשה או שהעיקר דבדיעבד חשיב כפתוחה וכנ"ל, ואיך שהוא נראה דמש"כ הר"ם בדין פרשה סתומה להניח ריוח ולהתחיל באותה שיטה זה בדוקא עכ"פ לכתחילה מהלכות סתומה [ולא רק עצה טובה שאפשר להתחיל באותה שיטה או שאין להפליג לכתחילה בריוח ולעבור לשיטה שניה].

ג. ולדעת הרא"ש צורת הפתוחה והסתומה נאמר בריוח שבין הפרשה לפרשה שלפניה, שאם הפרשה השניה באמצע השיטה ויש שיעור ריוח בתחילה, או שהריוח בסוף שיטה שבפרשה לפניה, כיון שהריוח פתוח ואין באותה שיטה תיבה שסותם הריוח הוי פרשה שלאחריה פתוחה, וכשהריוח באמצע השיטה בין פרשה לפרשה הוי ריוח סתום והפרשה השניה סתומה, וכשהפרשה הראשונה נגמרת בסוף השיטה ומניח כל השיטה שתחתיה חלק והפרשה שלאחריה תחילתה בראשה השיטה השלישית חשיב נמי סתומה להרא"ש, וזה משום דדוקא כשהריוח הוא בחצי שיטה של אחת הפרשיות או בעליונה או בתחתונה, בכה"ג מה שהניח ריוח בהך שיטה שחלק ממנה כתובה וחלק ממנה ריוח סתום זה צורה של פתוחה להפרשה השניה, אבל כשגומר בסוף השיטה ומתחיל בתחילת השיטה וכיניהם יש ריוח של שיטה או רואים השיטה האמצעית נאחזת ונמשכת בין שתי הפרשיות שלפניה ושלאחריה, וזה צורה של סתומה כיון שההמשך משני צדדי ריוח השיטה היא פרשה שסותמת כל השיטה מכאן ומכאן. ומה"ט לא נהירא כ"כ סברת בעל משנת אברהם סי' ל"ג מובא בבאור הלכה סי' ל"ב שגם להרא"ש כשגמר פרשה בסוף השיטה והניח ב' שיטות חלק הו"ל פרשה שלאחריה פתוחה אף שהתחיל הפרשה בתחילת השיטה, וכנראה סברתו שכיון שחורץ ממה שהניח שיטה חלקה לריוח בין הפרשיות, הניח עוד שיטה חלקה, זה מורה על פתוחה לפרשה שלאחריה, אולם להמבואר נראה יותר שכיון שהפרשיות עצמם אינם פתוחות וכלשון הרא"ש שם, וב' השורות נאחזות ביחס שוה בין ב' הפרשיות הו"ל רק ריוח גדול בין ב' הפרשיות בשוה שזה חשיב כריוח באמצע שיטה בין פרשה לפרשה, ואפשר שעצם הריחוק וההפלגה של ב' שיטות משוי לה פתוחה, אבל בפשוטו אין לחדש עוד צורה של פתוחה, והרי חזינן להרא"ש כשגמר הפרשה בסוף השיטה ומתחיל הפרשה שלאחריה באמצע השיטה חשיב פרשה פתוחה, ומ"מ כשמניח כל השיטה חלק אף שהוסיף בפתיחה וריוח חשיב סתומה, ובע"כ כנ"ל דכשהפרשיות עצמם אינן פתוחות אז השיטה החלקה הו"ל כריוח שבאמצע שיטה כיון ששתי הפרשיות סיגורות הריוח שבינתיים בשוה, ומ"מ יש לקיים סברת בעל משנת אברהם אשר כנראה דעת מרן המשנ"ב נוטה כך להלכה, דדוקא שיטה אחת בין שתי פרשיות סגורות ומלאות בכל השיטה חשיב כריוח באמצע השיטה, אבל כשהניח ב' שיטות חלק אמרינן דהא פתוחה מב' צדדין, ותחילת הפרשה השניה פתוחה ע"י השיטה שלפניה, כיון שכבר יש שיטה מלאה להפסיק בין פרשה לפרשה הו"ל שיטה שלאחריה הוראה על פתוחה, וכן השיטה העליונה מראה על פתוחה כיון שהיא פתוחה לשיטה חלקה של ריוח בין הפרשיות, ומ"מ לשון הרא"ש משמע יותר כמש"כ וצ"ע.

ד. והנה הר"ם והרא"ש פליגי נמי בשיעור הריוח בפרשה סתומה, ולהר"ם שיעור הריוח בין פרשה זה תשע אותיות בין לפתוחה ובין לסתומה, ולהרא"ש הריוח בפתוחה כדי לכתוב ט' אותיות ובסתומה כדי ג' אותיות [זה לשון הטור בדעת הרא"ש ועיין

ברא"ש], ונראה שזה מבואר לטעמייהו, דלהר"ם דההבדל בין פתוחה לסתומה זה בצורה של גוף הפרשה אם זה מתחילת השיטה או מאמצע, והריוח הוא דין לעצמו לחלק בין פרשה לפרשה, ובזה נאמר שעור שוה לפתוחה ולסתומה, שוה דין שעור הריוח לחלוק הפרשיות, ולהרא"ש שההבדל בין פרשה פתוחה לסתומה זה בצורת הריוח, שמה שהריוח פתוח בתחילת הפרשה או בסוף הפרשה שלפניה זה דמשוי לה שם פתוחה, ומה שהריוח סתום בין פרשה לפרשה זה דמשוי לה סתומה, וא"כ מוכן שיש דין שעור בריוח ליתן לה שם פתוחה, דמצד הריוח לחלק בין פרשה לפרשה סגי בשעור של ג' אותיות, והשעור של ט' אותיות זה שעור בדין הפתוחה, ומ"מ גם להרא"ש משמע שבסתומה אין דין להניח בדוקא רק שעור של ג' אותיות, דכל שהריוח סתום באותה שיטה בין פרשה לפרשה אפי' תשע אותיות חשיב סתומה, וכמו שיטה שלימה חלק בין פרשה לפרשה ששניהם כתובות בכל השיטה חשיב נמי סתומה, ולשון הרא"ש בהלכות ס"ת דסתומה כל שכתב תחילת וסוף שיטה ומניח חלק באמצע כדנ"ל לכתוב שם של שתי אותיות או יותר זו היא סתומה, ומבואר דאין קפידא בשיעור הריוח בסתומה אפי' לכתחילה, וגם הטור שלא העתיק זה לא בא לאפוקי מזה, וזה כהנ"ל דלריוח בין פרשה לפרשה סגי בב' או ג' אותיות ורק לשם פתוחה צריך שעור של תשע אותיות, ומה מאד מבואר להאמור מה שפסק הר"ם בדין פרשה סתומה שאם לא נשאר מן השיטה כדי להניח כשעור ולכתוב בסוף השיטה תיבה אחת יניח הכל פנוי ויניח מעט ריוח מראש שיטה שניה ויתחיל לכתוב הפרשה הסתומה מאמצע שיטה שניה [ויתבאר להלן בעה"י בבאור לשון הר"ם בזה], ומבואר בדברי הר"ם שלהשוות פרשה סתומה לא נאמר שעור בריוח, ואם אך אינו מתחיל מראש השיטה הוי פרשה סתומה, והיינו כנ"ל שזה הדין של פרשה סתומה מה שגוף הפרשה מתחיל מאמצע שיטה, והריוח הוא דין לעצמו לחלק בין הפרשיות.

ולענין שיעור הריוח שצריך להניח ע"מ שיקרא פרשה סתומה ע"י במשנ"ב סי' ל"ב ס"ק קס"ב [בדין השו"ע שם סעיף ל"ו שלהר"ם אם שינה בתפילין מפתוחה לסתומה פסל] שהביא מהפמ"ג שלהר"ם אפי' לא המשיך לפנים בראש קדש או והיה כ"י רק אות אחת או שתיים י"ל דפסול, ובשם מאמר מרדכי דאין להחמיר בזה בדיעבד ולכתחילה ליזהר בזה מאד, וכתב שם המשנ"ב שאם השאיר כשעור תיבת אשר יש להחמיר אפי' בדיעבד כיון שיש בזה כששה אותיות קטנות ולדעת הט"ז מצטרף להקרא סתומה כשהריוח למעלה ולמטה כשיעור ט' אותיות קטנות ע"י צירוף הרי דמש"כ הר"ם ויניח מעט ריוח הוא שעור קטן מאוד עכ"ד ז"ל, והנה לפי שיתבאר בעה"י להלן בביאור לשון הר"ם לע"ד אין כאן ראייה כלל לדינו של המשנ"ב. אכן גוף הוראת רבנו המ"ב הלכה ברורה היא ששיעור תיבת אשר זה בכלל ריוח מעט להקרא סתומה, ובריוח של אות אחת לכאן תימה שיהא נחשב פרשה סתומה ויהא פסול, שהר"ם לא הזהיר כ"כ על התחלת הפרשה שלא ירחיק אף באות אחת, ועכ"פ שלש אותיות זה בפשוטו בכלל דברי הר"ם שיניח מעט ריוח, וכ"ה בשו"ת הרמ"א סי' כה בתשובת הגאון ר' ישראל בהגאון רשכבה"ג ר' שלום שכנא ז"ל שמש"כ הר"ם יניח מעט ר"ל שאין שלש תיבות אלא שלש אותיות, ומשמע נמי שם שגם ב' אותיות לא משוי סתומה.

ה. ונראה שגם להרא"ש דין הריח לצורת הפרשיות [פתוחה או סתומה] ודין הריח לחלק הפרשיות הם שני דינים נפרדים, וזה מתבאר מדברי הרא"ש בהלכות מזוזה סי' ה' שכתב שיניח בסוף פרשת שמע פחות מג' אותיות וכן בהתחלת פרשת והיה אם שמוע כדי שלא תהא כאן פרשה פתוחה אלא סתומה [ומכאן מבואר שהרא"ש חושש גם לדעת מסכת סופרים שהריח לפרשה פתוחה סגי בשעור של ג' אותיות, והיינו לצאת מחשש פתוחה], ומבואר שאף שלריח בין הפרשיות מצטרף הריח של כל שיטה ושיטה ביחד [דאל"כ אין כאן הפסק פרשה כלל] מ"מ לא חשיב פתוחה כיון שאין שעור ריח של פתוחה במקום אחד, וזה נאמר רק בהלכה של ריח לצורת הפרשה של פתוחה שזה בדוקא שכל הריח יהא בשיטה אחת ולא כשהריח מצטרף מב' השיטות, אבל בדין שיעור ריח להפסק הפרשיות מצטרף הריח מב' השיטות, ואף שע"י שניהם יחד יש גם שיעור ריח של פתוחה מ"מ לא חשיב פתוחה כיון שאין שיעור ריח דפתוחה בשיטה אחת.

ולפי מסכת סופרים שפתוחה זה דוקא כשהפרשה מתחלת מאמצע השיטה ופתוחה בראש השיטה, וסתומה זה דוקא כשמתחיל מראש השיטה, י"ל נמי שצורת פתוחה וסתומה זה בגוף הפרשה וכמו שנתבאר לעיל סק"ב בסברת הר"ם רק צורת הפרשיות הוי איפכא מלדעת הר"ם, ואף שלשון מ"ס שסתומה כל שהניח באמצע שיטה, ומשמע לכאורה כהרא"ש דשם סתומה קאי על הריח עצמו, מ"מ נראה שבא לפרש צורת הכתיבה, אבל שם סתומה זה מה שמתחיל מראש השיטה, ולפ"ז מבואר נמי שלמס' סופרים לא מצינו חלוק בשעור הריח בין סתומה לפתוחה, שהריח הוא דין לעצמו לחלק הפרשיות, ורק להירושלמי ולהרא"ש שפתוחה בין בראשה בין מסופה הוא כנ"ל וכדנתבאר.

ונראה דלהרא"ש כשלא הניח בסוף הפרשה העליונה כדי שעור ריח ואח"כ הניח שיטה שלימה חלק ובשיטה השלישית לא הניח כדי שיעור ריח בתחילתה, ככה"ג חשיב פרשה סתומה, ואף שיש שיעור ריח להפסיק בין הפרשיות ע"י מה שהניח קצת בסוף הפרשה הראשונה וקצת בתחילת פרשה שניה וזה מהני להרא"ש בהלכות מזוזה, מ"מ לא אמרין דמשום כך השיטה החלקה משוי לה שם פתוחה, דכיון שבשיטות של הפרשיות עצמם אין בשום אחת מהן ריח לשעור פתוחה, ורק השיטה האמצעית פתוחה לגמרי, דומה יותר לשיטה חלקה בין שתי פרשיות שכתובים וממלאים כל השיטה, ואף למרן המשנ"ב שנוטה לסברת בעל משנת אברהם הנ"ל שבהניח שתי שיטות חלקות חשיב פתוחה גם להרא"ש, היינו משום דיש שיטה שלימה פתוחה תחת הפרשה הראשונה ושיטה פתוחה על הפרשה שלאחריה, אבל כשחוץ מהשיטה החלקה אין שעור ריח בשום פרשה, דומה יותר לשיטה אחת בין הפרשיות שחשיב סתומה.

ויש לעיין כמה שעור הריח שאפשר להניח בין פרשה לפרשה, ומסתמא אם הניח ארבע שיטות ריח שזה שעור בין ספר לספר שזה פסול, דהוה כמוסיף על הספרים, וגם חסר בצורף הפרשיות של אותו ספר, ויל"ע בריוח של שלש שיטות שזה שעור להפסיק בין נביא לנביא אם זה חסר ברציפות הפרשיות, ומיהו לא מצינו פסול בריוח של הפרשיות, וי"ל שכתפילין אין לחוש כלל לריח גדול, שאין כאן ספר והבית של תפילין מצרפם, ובב' שיטות חזינן דהמשנ"ב הנ"ל לא חש כלל להפלגת הריח.

ו. והנה בעיקר פלוגת הר"ם והרא"ש ז"ל בצורת הפרשיות, הכריעו הפוסקים דהעיקר לדינא כדעת הר"ם, ורק חוששין לצאת כמה שאפשר גם לדעת הרא"ש, וזה הכרעת רבונא אשר מפייהם אנו חיים, ולכאורה פלא שזה נגד דעת גאוני אשכנז הקדמונים ר"ת והרא"ש והטור, אשר אנו נגררים אחריהם והתורה ירושה להם מאבותיהם מזמן החורבן כידוע מדברי הרא"ש בתשובה כלל כ', והיאך נעשה מעשה נגדם בגופי תורה, אכן באמת הרי ר"ת הביא מסדר קדמונים דכשמיים באמצע שיטה ומניח ריוח כשעור למשפחותיכם זו היא פתוחה, ובשלא נשתייר בסוף השיטה כשעור, מניח שיטה אחת כולה חלק ומתחיל בשיטה השלישית וזו היא פתוחה, וסתומה הוי כל שכתב תחילת וסוף שיטה ומניח באמצע חלק כדי לכתוב שם של ב' אותיות, ומרן ב"י ער"ה כתב שדברי הר"ם מבוארים שהם כסדור קדמונים, ואף שמש"כ מרן שדברי ס"ק בענין פרשה סדורה זה כשיטת הר"ם תמוה מאד לע"ד כאשר יבואר בעה"י, מ"מ בעיקר שם פתוחה לפי ס"ק בפשוטו זה כשיטת הר"ם, שפתוחה הוי כל שמתחיל מראש השיטה, ורק שבסדור קדמונים מחלק בשעור הריוח, ובפרשה סתומה סגי בריוח של ב' אותיות, וכן לא נזכר כשגומר בסוף השיטה שיכול להתחיל באמצע השיטה שתחתיו להחשב פרשה סתומה, ואפשר דכיון דסגי בריוח של ב' אותיות, קל יותר לכיין שתהא פרשה סתומה באותה שיטה ע"י ריוח באמצע, ואם זה כבר כ"כ קרוב לסוף השיטה, יכול לכיין שיגמור הפרשה בשיטה שאחריה ותהיה סתומה באותה שיטה, ומיהו בפרשת והיה אם שמוע שכתפילין שצריך להתחיל בתחילת הדף, ל"ש סתומה שבאותה שיטה, וי"ל דאה"נ, ומשו"ה לא נזכר בגמ' דנהוג עלמא בסתומה בפרשת והיה א"ש רק לענין מזוזה, שזה כתוב בשיטה אחת עם פרשת שמע, וביותר מפורש בתוס' אחרות בשטמ"ק מנחות לב. שם בלשון סדור הקדמונים גם בצורה סתומה, כשגומר השיטה ומתחיל בשיטה שלאחריה באמצע שחשיב סתומה וזה כהר"ם, וכן הלשון שם מפורש יותר שבפתוחה מתחיל מראש השיטה ממש, ומבואר כהר"ם שזה מצורת הפתוחה שמתחיל בראש השיטה, באופן דסדור הקדמונים שהיה לפני גאוני אשכנז בפשוטו זה כשיטת הר"ם ויבואר להלן בעה"י.

ז. והנה רבינו תם בעצמו לא ס"ל בדעת סדור הקדמונים כהר"ם, שהרי כתב שלצאת ידי סדור קדמונים וגם לפי מסכת סופרים צריך להניח ריוח בסוף השיטה וגם בתחילת השיטה ואז הוי פתוחה לכו"ע, ומפורש דס"ל דגם לסדור קדמונים אף שהתחיל באמצע שיטה שניה הו"ל פתוחה ודלא כהר"ם, ונראה דר"ת ס"ל כדאמרינן לעיל בדעת הרא"ש דשם פתוחה היינו שהריוח שלפני הפרשה פתוח, ובזה הוא דפליגי סדור קדמונים עם מסכת סופרים אם בעינן שאותו ריוח יהא בסוף השיטה של הפרשה הקודמת או בתחילת השיטה של הפרשה הבאה, וכשמניח חלק בסוף שיטה ותחילת שיטה יוצא ידי שניהם, אבל להר"ם יל"פ גם בדעת סדור קדמונים שפתוחה צריך להתחיל בראש שיטה, ונראה דר"ת למד מלשון סדור קדמונים דמשמע שהריוח הפתוח שבסוף שיטה משוי לה פתוחה, ואין זה דין בעצם הפרשה במה שנכתב בראש השיטה, רק מה שנשאר ריוח פתוח בסוף פרשה ראשונה, ומשו"ה לסדור קדמונים יש דין ריוח מיוחד לפתוחה שזה ט' אותיות ובסתומה סגי ב' אותיות, דעצם הריוח זה שם פתוחה דידה, וכן כשאין שעור ריוח באותה שיטה שצריך שיניח שיטה שניה חלק ולהתחיל משיטה שלישית, וזה למעשה כהר"ם, אבל חלוק בטעמן, דלהר"ם הפתוחה

של הפרשה בראש השיטה משה לה פתוחה, ולסדור קדמונים השיטה החלקה שלפניה משוי לה שם פתוחה, ונפק"מ כשמתחיל אח"כ פרשה שניה באמצע שיטה, דלהר"ם הו"ל סתומה ולסדור קדמונים הו"ל פתוחה.

ולר"ת ז"ל לפי סידור קדמונים נראה שכשגמר בסוף השיטה והניח שיטה חלק והתחיל בשיטה שלישית דהו"ל פתוחה, ולשון התוס' מנחות ל"ב ד"ה והאידנא דאם לא נשתייר בסוף שיטה כשיעור למשפחותיכם מניח שיטה שניה ומתחיל בשלישית, אין הכונה דוקא שלא נשתייר ומניח שם ריוח וגם שיטה שניה חלק אז הוא דהוי פתוחה, אלא יכול לגמור כל השיטה ולהניח שיטה חלק, דכיון דלסדור קדמונים כל שבשיטה שלפני הפרשה יש ריוח כשעור הו"ל פתוחה, א"כ ה"ה כשהשיטה שלפניה כולה פתוחה, ועכ"פ בסדור הקדמונים עצמו שהיה לפני רבותינו שכאשכנז הלשון בצורת פתוחה מבואר כהר"מ.

ולשיטת הרא"ש כשיש שיטה חלקה באמצע הו"ל סתומה, דלשיטתו אין דין כמסוים בפתוחה שתהא ריוח בשיטה שלפניה, דה"ה בשיטה עצמה, והעיקר שיהא פתוח או בסוף השיטה בפרשה שלפניה או בתחילת השיטה שבפרשה שלאחריה, וכשיש רק שיטה חלקה באמצע הו"ל סתומה, וזה אף כשנשתייר קצת ריוח בסוף הפרשה הקודמת אם רק אין שעור ריוח וכדנתבאר לעיל, ובאבני נזר יו"ד סי' שניז הבין בדעת ר"ת שדוקא כשהריוח מתחיל בסוף שיטה ואחריה שיטה חלקה מצטרף לפתוחה, ולא כשנגמר בסוף השיטה ואח"כ שיטה חלקה, וכן הבין בדעת הרא"ש שכשהניח קצת ריוח בסוף הפרשה ואח"כ הניח שיטה חלקה דחשיב פתוחה, ותמה על הטור בזה, וכל זה לא נהירא כלל וכדנתבאר בעה"י, וכן תמה באבניז שם על הטור בדעת הרא"ש שאם סיים באמצע שיטה ולא הניח ריוח כשיעור, דמניח בשניה כשעור כדי שיהא פתוחה, ותמה דכמו להר"ם שני רוחים מצטרפים לשעור פרשה סתומה, ה"נ להרא"ש יצטרף לשעור פתוחה וא"צ להניח בתחילה ריוח כשיעור עיי"ש, ולא זכר שר באותה שעה כי זה מפורש ברא"ש הלכות מזוזה ובטור שם שכה"ג חשיב סתומה, וכבר בארנו בזה דאין כאן שעור מקום לפתוחה רק לריוח שבין פרשה לפרשה.

ועיקר דינא דהרא"ש בשיטה חלקה באמצע דחשיב סתומה, נראה מלשונו שמסברא הכריע כן, וכמבואר בלשונו שם כיון שאין פתוחה לא בסוף ולא בתחילת שיטה, ולא רצה להסתייע מדברי מסכת סופרים שהביא שם, בגמר הפרשה בסוף הדף שישיר שיטה אחת מלמעלה ומשמע דקאי אסתומה, כיון שהרא"ש שם דחה לגמרי שיטת מס' סופרים להלכה, וביותר דלמ"ס דכל דין סתומה זה מה שהניח בפרשה הקודמת באמצע השיטה לאפוקי מפתוחה שמניח בראש השיטה, א"כ פשוט יותר כשמניח שיטה חלקה ומתחיל אח"כ מתחילת השיטה דחשיב סתומה, כיון שאינה פתוחה מראשה, אבל להרא"ש עפ"י הירושלמי שגם כשהניח בתחילת השיטה של הפרשה הבאה חשיב פתוחה, אין ראיה שתחשב סתומה כשהניח שיטה חלקה, והוצרך הרא"ש לבאר כן מסברא, ואפשר שיש סמך גם ממ"ס ששיטה שלימה חלקה אכתי הוי סתומה, אבל בעיקר הוצרך הרא"ש להכריע מסברא, ורבינו ז"ל בחזו"א או"ח סי' י' הבין שכל חילי' דהרא"ש ז"ל בזה זה ממסכת סופרים, ולעד"נ כמש"כ, וראיתי בחזו"א שם שכתב שלהר"ם כל שיש שעור ריוח באותה שיטה להתחיל הפרשה הסתומה והניח

והתחיל כשיטה שלאחריה שחשיב פתוחה, ע"ש שהניח כצ"ע, וכבר נתבאר שזה דעת מהרש"ל וט"ז, ונתבאר לעיל בזה.

ח. והנה במה שנתבאר שמצאנו מקור כדעת הר"ם מסדור הקדמונים במסורת אשכנז, נראה שזה רק ביסוד שיטתו בפתוחה וסתומה, אבל אין זה כשיטת הר"ם בכל דבריו, דעיקר ס"ק מבואר יותר בשטמ"ק מנחות וכו"ל, ומבואר שם שכשגמר השיטה בסוף הפרשה ולא נשאר ריוח בהך שיטה להתחיל פרשה סתומה יגמור כל השיטה באותה פרשה ויניח ריוח בתחילת השיטה שתחתיו ויתחיל הפרשה הסתומה באמצע השיטה, ונראה דהילכתא גבירתא איכא למשמע מינה, דאף שסדור קדמונים זה כהר"ם שפתוחה זה בראש השיטה ממש וסתומה זה באמצע השיטה, וכן כשגמר בסוף השיטה ומניח שיטה חלק ומתחיל אח"כ בראש השיטה זה פתוחה, וזה ממש כשיטת הר"ם, אבל כמש"כ הר"ם שאם לא נשאר בשיטה ריוח להתחיל פרשה סתומה, יניח חלק בהך שיטה ויתחיל מעט באמצע השניה וחשיב סתומה, בזה מבואר בסדור קדמונים דלא כהר"ם, אלא יגמור דוקא כל השיטה ויתחיל פרשה אחרת באמצע השיטה, ולמדנו דלא מהני שישאיר פחות משיעור ריוח בשני השיטות ורק ביחד יצטרפו לשיעור ויחשב סתומה [כהרא"ש במזוזה], שהרי מבואר בדקדוק לגמור כל השיטה, ואין טעם לומר שלא ירד למצוא עצה של צירוף, כיון שעומד בכה"ג שנשתייר לו קצת ריוח ומדקדק שיגמור כל השיטה וגם דקדק שיתחיל באמצע השיטה ולא קצת ריוח כלשון הר"ם, והנראה בדעת ס"ק הוא, דכשם שנתבאר לעיל סק"ז בסכרת ר"ת בדעתו בס"ק דשם פרשה פתוחה היינו דע"י שסוף הפרשה שלפניה פתוח בסוף השיטה זה משוי לה פתוחה, כן נראה דעתו גם בסתומה שמה שסתומה הפרשה שלפניו עד סוף השיטה משוי לה סתומה, וזו דרך מחוורת מאד בעיקר צורת הסתומה, דפרשה סתומה נעשית בא' מב' אופנים, או כשהיא סתומה באותה שיטה [היינו שסיים פרשה שלפניה בתחלת השיטה והניח ריוח והתחיל פרשה שניה], או כשהפרשה שלפניה סותמת עד סוף השיטה, והיינו שהשיטה שלפני הך פרשה סתומה, ובאמת להמבואר בשטמ"ק בשם התוס' מבואר דגם לר"ת כשגמר הפרשה בסוף השיטה ומניח ריוח בתחילת שיטה הבאה ומתחיל פרשה השניה מאמצע השיטה חשיב סתומה, וזה כשיטת הר"ם ורק שר"ת ס"ל שכל הפרשה שלפניה פתוחה [שנשאר ריוח בסוף שיטה עליונה] תו ל"ש שתהא סתומה, ועפ"ז נראה לענ"ד שרחוק לומר שהתוס' שלפניו ותוס' אחרות חלוקים בנוסח של סדור קדמונים, אלא נלענ"ד שמה שכתוס' שלפניו לא הביא ר"ת מס"ק הך גונא דסתומה כשגומר בסוף השיטה ומתחיל מאמצע השיטה שלמטה, שכיון שר"ת חושש גם למסכת סופרים ומה"ט כתב לצאת ידי שניהם, משו"ה לא העתיק מס"ק הך גונא דסתומה מה שלמ"ס זה הציור העקרי דפרשה פתוחה, ולכן העתיק בסתומה מה שלכו"ע סתומה [כשהריוח באמצע שיטה], והביא הפלוגתא בפתוחה וכתב שאפשר לצאת יד"ש בפתוחה, וכ"ש בסתומה, אבל בדעת ס"ק הרי מפורש בשטמ"ק שהעתיק להך דמתחיל באמצע שיטה דהויא סתומה.

ט. והנה בסדור קדמונים מצינו גם פרשה סדורה, וזה כל שכותב השיטה עד חציה או עד שליש ומניחה ומתחיל לכתוב בשיטה שתחתיה כנגד הנחה של עליונה, אכן בלשון הר"ם מצינו רק פרשה פתוחה וסתומה, ומרן בב"י סי' ער"ה כתב שדברי הר"ם הם כסדור הקדמונים בצורת הפתוחה והסתומה, והצורה השניה של הר"ם [שלא נשאר

די ריוח להתחיל הפרשה באותה שיטה ומניח ריוח בעליונה וגם בשיטה השניה עושה קצת ריוח ואח"כ כותב], זה הסדורה האמורה בסידור קדמונים דסדורה מן סתומה, ולהר"ם כל שמניח חלק בסוף שיטה ובתחילת שיטה שתחתיה חשיב סדורה, בין אם מתחיל לכתוב כנגד היכן שהניח בשיטה שלמעלה, ובין אם מתחיל קודם זה או אחר זה, ולאפוקי מסה"ת שמחלק ביניהם, עכ"ד מרן הב"י, ולע"ד המעין יראה שתימה גדול להבין כן בדעת הר"ם ששפתיו ברור מללו שיש שתי צורות פרשיות, ובסידור קדמונים מבואר בכרוך שיש עוד סוג פרשה שהיא סדורה, וזה בדוקא כשמתחיל נגד ההנחה שלמעלה כסה"ת, ובהכרח שמקור דברי הר"ם זה לא מסידור קדמונים שהיה לפני רבנו תם ז"ל, וכבר כתב הב"י שם שמקורו מהירושלמי וכמבואר בבאור הגר"א סי' ל"ב, ונראה דלהר"ם מבואר באר היטב צורת הפרשיות, דכשמתחיל בראש השיטה זה פתוחה ובאמצעה זה סתומה, ואין מקום לצורת פרשה של סדורה, שכל שמתחיל באמצע הוי סתומה, ונראה דענין סדורה שנזכר רק בסידור הקדמונים, הדברים מבוארים ומאירים לפ"מ שנתבאר עפ"י השטמ"ק, שלס"ק פתוחה זה דוקא כשפתוח בסוף הפרשה שלפניה ומתחיל הפרשה בתחילת השיטה ממש, ולשם סתומה צריך דוקא כשסתום בסוף הפרשה הראשונה והפרשה הסתומה תחילתה באמצע השיטה, ולזה כשפתוח בסוף הפרשה העליונה וגם בתחילת הפרשה השניה יצתה מכלל סתומה וגם מכלל פתוחה, וזהו מהות פרשה סדורה שכתוב בהמשך אחד זה אחר זה ורק משום ריוח שבין הפרשיות צריך להתחיל בשיטה שתחתיה, ונראה שגם לפי מסכת סופרים לפ"מ שנתבאר דהצורה נאמרה בגוף הפרשה, שכשמתחיל באמצע זו סתומה ובתחילתה פתוחה ג"כ אין מקום לפרשה סדורה.

ומה"ט נראה בזה שהרא"ש לא באר לשיטתו פרשה סדורה, והטור סי' ער"ה כתב שנראה שאם שינה בזה לא פסול כיון שאינו מפורש בגמ' וע"ש בב"י וב"ח וט"ז, ובפשוטו נראה שלהטור שהולך בשיטת אביו כה"ג הוי פתוחה לדין הגמ', ואפשר לעשות סדורה כיון שזה לא נפיק מכלל פתוחה בדין הגמ', ולר"ד הטור נראה שהרא"ש שהכריע כהירושלמי נגד מ"ס שלא הובא מדבריו בתלמוד, ה"ה וכ"ש נגד סידור הקדמונים, ואין לנו אלא דברי הירושלמי לדעת הרא"ש שכה"ג הוי פתוחה, וכן מבואר בלשון הרא"ש שם ששני מיני פרשיות יש פתוחה וסתומה ותו לא.

והעולה מכל הנ"ל, דבעיקר צורת הפרשיות שקבלנו דעת הר"ם נגד הרא"ש והטור, יש מקום להרהר שזה רק ביסוד ההבדל דפתוחה הריוח למעלה ומתחיל בראש השיטה וסתומה התחלתה באמצע השיטה, ואשר כן מבואר בסידור קדמונים בקבלת אשכנז. ובזה הוא דבטלנו דעתנו לדעת הר"ם, וכמו שהעידו שהיה לפניו ס"ת מוגה מירושלם מבין אשר, ובשטמ"ק שם בשם ר"י מאורליניש שכן הגירסא הישנה במ"ס, אבל מה שמבואר בר"ם בסתומה כששייר בסוף השיטה הקודמת ובתחילת השיטה הבאה ואשר בסידור קדמונים מבואר לא כן [דהא קפיד שיגמר הכתב עד סוף השיטה הקודמת כדי שהפרשה הבאה תהא סתומה], מנלן שכן קבלתנו, ואה"נ שבמרדכי מבואר שסומך לגמרי על הר"ם, אבל לאו פשיטותא היא בדעת שאר הראשונים כשכסידור קדמונים ל"מ כן, וכשמניח בסוף שיטה פחות משעור י"ל גם לס"ק שחשיב סתומה שפחות משעור כמאן דסתים, אבל א"כ לא מסתבר שריוח פחות מכשיעור מכאן ומכאן שיצטרף לשעור ריוח לשם פרשה.

וכשהניח שעור ריוח בשני השיטות ואין הפרשה מכוונת תחת ההנחה שלמעלה
אולי לסדור קדמונים אין בזה שום הוראת פרשה, וסדורה י"ל שלא נהגו כיון שאין
מקור לזה בגמ', ורק כמה שנתפרש בגמ' סתומה ופתוחה קבלתנו כסידור קדמונים, או
שזה לא לעכובא וזה שייך יותר לפתוחה ואנו עושים אותה ככל פתוחה לחוש להר"ם
שכה"ג חשיב סתומה, ואם נאמר שסדורה שייך גם לסתומה י"ל שכיון שלא מעכב זה
נשאר אצלנו בכלל הסתומות ונשתכחו הסדורות, כמש"כ הרמ"ע, ומיהו כבר העיד
הגאון החסיד ר' נתן אדלר ז"ל בתשובתו בח"ס רס"א שראה סדר הסדורות, אבל
סתומה זה רק כנ"ל, וכמה מחורא פרשה סתומה דא, שפרשה שלפניה סתומה עד סוף
השיטה וזה הוא דמשיי לפרשה שלאחריה שם סתומה, ופתוחה הוי דוקא מה שפתוחה
בשיטה העליונה לפני השיטה דהך פרשה בעצמה, אבל מה שפתוחה בשיטה בהך
שיטה עצמה שבה מתחיל הפרשה ל"ח פתיחה כיון שכל הך שיטה כבר שייך לגוף
הפרשה אלא שכתחילתה מניח ריוח להפסק, ולפ"ז אם באנו לצאת דעת הר"ם [פ"ב
מהלכות תפילין ה"ב] שכתפילין מעכב צורת הפרשה ובכלל זה צורת הסתומה דוהיה
א"ש, א"כ לסידור קדמונים אשר הוא מקבלת אשכנז צריך לגמור פרשת שמע בסוף
השיטה וכדנתבאר מהשטמ"ק דלא מהני צירוף ריוח בשני השיטות לשוויי סתומה,
ודלא כהרא"ש שכתב בהל' מזוזה דכאשר הוא בסוף פ' שמע יש ריוח פחות מכשיעור
וכן בתחלת פ' והי' א"ש הוי ריוח לחלק וחשיב פרשה סתומה. ויש לבאר דאולי
הרא"ש וסידור הקדמונים לשיטתם, דלהרא"ש דפתוחה הוי כל שיש כחד שיטה שיעור
ריוח דפתוחה [בין אם הוא כשיטה העליונה ובין בשיטה שבה מתחילה הפרשה הבאה],
מעשה כל שאין בשום שיטה שיעור פתוחה ממילא הו"ל סתומה, אבל לדעת ס"ק דכל
דין פתוחה וסתומה הוא דוקא בשיטה שלמעלה, ומדין סתומה בעינן ששם יהא סתום,
א"כ אם הריוח לחלק בין הפרשיות מתחיל בהך שיטה דסוף הפרשה העליונה חסר
בשם סתומה, וממילא לא שייך שיחשב קצת ריוח בסוף השיטה העליונה כתחלת הפסק
פרשה ויצטרף לריוח שבשיטה הבאה דא"כ נפקע בזה שם סתומה, דהא בעינן
שהשיטה שלפניה תהא סתומה עד סופה, ואם באנו לומר שריוח פחות מכשיעור לא
מפקיע שם סתומה זה רק משום דלא חשיב כלל, וא"כ בודאי אין מצטרף לריוח של
הפסק פרשה, ובגוונא שיש בפרשה התחתונה בתחילתה שיעור ריוח הנצרך להפסק בין
הפרשיות בזה י"ל שהריוח הקצר שנשאר בשיטה למעלה ל"ח כלל והוי כסתום וגם זה
לא ברירא וכנ"ל.

י. והנה בס"ת כתבו הפוסקים שיש לצאת ידי שני השיטות ולכתוב הפתוחה ע"י
שיניח ריוח בסוף הפרשה שלפניה, וסתומה באמצע השיטה, והגאון החסיד ר' נתן
אדלר ז"ל בתשובה [מובא בס' מלאכת שמים כלל יד] פקפק על זה שא"א לצאת ידי
שניהם כיון שאנו סומכים על הפתוחות והסתומות כפי שקבע הר"ם ע"פ ס"ת שהגיה
בן אשר, וא"כ הרי יתכן שהר"ם קבע שפרשה זו סתומה או פתוחה לפי שיטתו בצורת
הפרשיות, ובאמת להרא"ש מה שלהר"ם פתוחה הוה לדידיה סתומה וכן איפכא, וא"כ
א"א כלל לצאת ידי שניהם, ובהכרח נסמוך לגמרי על שיטת הר"ם עכ"ד. ולענ"ד אולי
י"ל שהרי חזינן שהרא"ש חולק על הר"ם בסדר השירה ובאר זה בהלכות ס"ת, ואילו
כל סדר הפרשיות לא הזכיר כלל הרא"ש, וכיון שהר"ם קבע סדר הפרשיות הו"ל
להרא"ש לומר שאין אנו נוהגין כן, ולכן יש לומר עפ"י שנתבאר לעיל שעיקר צורת

הסתומה להר"ם זה כשהפרשה השניה מתחיל באותה שיטה, וא"כ שפיר י"ל שכן אשר דקדק בזה כמו בספרים שלנו שכל הסתומות יהיה באותה שיטה וכן הפתוחות של הר"ם היינו כשהפרשה מתחילה בתחילת שיטה והריוח בסוף הפרשה הקודמת וא"כ הוה הפתוחות והסתומות כהלכתן גם להרא"ש, וגם בלשון הר"ם שקבע צורת הפתוחה והסתומה לא נסתייע לכך מספרו של בן אשר [נראיתי אח"כ במלא"ש שם שהביא בשם ס' מים רבים שג"כ עמד בזה שהר"ם לא נסתייע לצורת הפרשיות מס' בן אשר] וגם זה מראה כמש"כ, כנלענ"ד להמליץ על הב"י ושאר הפוסקים שקבעו לצאת ידי שתי השיטות. ובמזוזה דנאמר בגמ' דמצוה בסתומה הכריעו יותר להניח חלק בתחילת השיטה וזו סתומה לדעת הר"ם שכך עיקר הכרעת ההלכה, וגם להרא"ש הרי קיי"ל דכשירה גם בפתוחה.

ומיהו בתפילין שפסק הר"ם שאם שינה פסול ובפשוטו זה גם שאם שינה פרשת והיה א"ש לפתוחה שפסול, וכיון שמתחילין והיה א"ש בשיטה אחרת א"א לצאת ידי שניהם, ורבינו הט"ז השכיל לצאת ידי שני השיטות ע"י שבסוף פרשת שמע ישייר ריוח פחות מהשיעור וכן בתחילת פרשת שמע, וע"י הריוח של שניהם יושלם השיעור בין פרשה לפרשה וכה"ג הוי סתומה בין להר"ם ובין להרא"ש והסכים לזה רבינו הגר"א ז"ל, והגאון רמ"ב בבאורו על המדרכי כתב שהכי נהיגי עלמא האידנא ועיין במשנ"ב ל"ב ס"ק קס"ד בזה, ובעיקר הדבר כבר כתב זה רבינו המהרש"ל בתשובה סי' ל"ז הך תמונה לצאת ידי הר"ם והרא"ש ע"י שישיר פחות מט' אותיות בסוף שמע ופחות מג' אותיות בתחילת והיה אם שמוע, וכיותר דהט"ז כ"כ מסבירא דנפשיה שגם להרא"ש הוי סתומה ושמצטרף שיעור הריוח, ורק הגר"א ועוד הביאו שכן מבואר ברא"ש הלכות מזוזה שכה"ג חשיב סתומה ושהסמ"ג פירש כן הירושלמי דפתוחה מכאן ומכאן סתומה, והנה רבינו המהרש"ל בתשובה שם כבר הביא זה בעצמו ליסוד שיטתו דברי הרא"ש במזוזה וגם דברי הסמ"ג.

והמהרש"ל שם כתב לצאת גם לסדור קדמונים [דפתוחה לא הוי אלא כאשר השיטה העליונה פתוחה בסופה] וגם למסכת סופרים [שרק ע"י ריוח בתחילת השיטה הוי פתוחה], ולכן כתב שיניח בפרשיות הראשונות בסופן ריוח של ט' אותיות ועוד תיבה ובתחילת הפרשה שלאחריה ריוח של ג' אותיות, והט"ז כתב שא"צ לחוש לס"ק ולמ"ס, ויש לתמוה על הט"ז בזה, שהרי הט"ז נקט לברור שלהר"ם כשהניח בסוף הפרשה ריוח של ט' אותיות וגם כדי לכתוב תיבה אחת שאם הניח הכל חלק הו"ל פתוחה גמורה אפי' אם הניח ריוח בתחילת הפרשה שלאחריה, וא"כ הרי בנקל יוצאים גם להמ"ס כשהניח ריוח בזה שהוי פתוחה לכל הדעות ממש גם להר"ם והרא"ש וגם לסדור קדמונים דלמסכת סופרים, וזה דעת מהרש"ל וכדנתבאר לעיל ומשו"ה השכיל בתמונה זאת לצאת ידי הכל, וכבר הבאנו לעיל שגם בחזו"א נוטה לזה, ומיהו לפ"מ שנתבאר לעיל בדעת הר"ם שם שכל שהתחיל באמצע שיטה הו"ל סתומה, א"כ כה"ג הו"ל סתומה להר"ם ומוכרחים לכתוב ג' הפרשיות בראש השיטה ממש וכהט"ז ז"ל. יא. והגאון ר"ז ז"ל בשולחנו פקפק על עצת הט"ז ז"ל שכה"ג ל"ח ריוח כלל כיון שאין שיעור ריוח בכל שיטה, וכבה"ל הביא לזה דברי הב"י בהלכות מזוזה דס"ל הכי ואך שברא"ש וטור שם מבואר דמצטרף כנ"ל, ולפמש"כ לעיל בעניותנו יוצא שגם לסדור קדמונים לא מהני זה. ובקו"א בשו"ע הגר"ז כתב שידוע שהגר"ז חזר ממש"כ

כש"ע והנהיג לשייר בדוקא שעור ריוח בסוף פרשת שמע וגם שעור ריוח שלם בתחילת והיה א"ש, ולא באר טעמו [ונכתב שם שראה קונטרס גדול מהגאון ר"ז ז"ל שהאריך לבאר טעמו ונמוקו והקונטרס הנ"ל נאבד ולא זכינו לדבריו], ובעניי ברור שיסוד דעת הגר"ז ז"ל עפ"י הירושלמי שהביאו התוס' והראשונים דפתוחה מכאן ומכאן סתומה, ולזה הכריע הגאון ז"ל שכה"ג שמשיר שעור ריוח מכאן ומכאן הרי לדעת הר"ם שזה עיקר ההלכה ודאי דחשיב סתומה, וגם אם נחוש להרא"ש הרי עיקר הכרעת הרא"ש זה עפ"י הירושלמי דתמן מפורש שפתוחה מכאן ומכאן סתומה, וגם ראה הגר"ז ז"ל את הלחץ זו הדחק שנדחקו הראשונים בבאור הירושלמי ולזה הבין שהירושלמי מתפרש בפשוטו, ונראה לענ"ד שזה מתבאר היטב עפ"י דברי הרא"ש עצמו כשהניח שיטה חלקה בין פרשה לפרשה שאף שפתוח כל השיטה חשיב סתומה וכמבואר במס' סופרים, והרא"ש באר משום שזה לא פתוח כשיטות של הפרשיות עצמן, אולם יל"פ הירושלמי שכיון שלא פתוח במקום אחד ביחוד וכל הריח נגמר ונסגר בשוה בין ב' הפרשיות הו"ל כריוח באמצע השיטה בין פרשה לפרשה, [ומש"כ הגר"ז ז"ל לחלק בגודל הריח בין תפילין למוזזה, שכתפילין מניח בסוף פ' שמע ובתחלת פ' והי' א"ש שיעור ט' אותיות גדולות ובמוזזה סגי בג' יודין] [מסתמא כונתו ג' פעמים ג' כנראה מהתחלת דבריו] נראה שטעמו שכתפילין יש יותר קפידא בצורת הפרשיות וצ"ע].

יב. ובלשון הר"ם פ"ח ה"ב פרשה סתומה וכו' ואם לא נשאר מן השיטה כדי להניח הריח כשעור ולכתוב בסוף השיטה תיבה אחת יניח הכל פנוי ויניח מעט ריוח מראש שיטה שניה ויתחיל לכתוב הפרשה מאמצע שיטה שניה ואם גמר בסוף השיטה מניח מתחילת שיטה שניה כשעור הריח וכו' עכ"ל, ובחזו"א כתב שמבואר כאן דין צירוף ריוח של ב' השיטות, שבכלל דברי הר"ם שלא נשאר כלל שיעור ריוח בסוף השיטה ומ"מ א"צ שעור בתחילת השיטה, וכמדומה שלשון הר"ם מתפרש יותר שאם לא נשאר כדי להניח ולכתוב דהיינו שאין כאן ריוח להתחיל תיבה אחת, ומה"ט כתב שיניח מעט ריוח מראש שיטה שניה ולא כתב מעט ריוח להשלים השעור, ואדרבה הר"ם היה צריך להשמיענו אופן זה של סתומה כשנשלם שעור הריח ע"י שני השיטות, ומש"כ בחזו"א שלגודל הפשיטות לא כתב, לכאורה אינו מוכרע להכריע מזה דעת הר"ם, ומש"כ הר"ם שאם גמר בסוף השיטה מניח מתחילת שיטה שניה כשעור ריוח, שלכאורה מזה יש לדייק בדוקא כשגמר בסוף ממש צריך כל שעור הריח בשיטה שניה, אבל השעור מצטרף משני השיטות, עיין אבנ"ז יו"ד שני"ז שהוכיח כן, אבל י"ל שריוח פחות כשעור ל"ח כלל וזה שדק הר"ם כשלא נשאר מן השיטה וכו' יניח הכל פנוי, דהיינו שיניח באותה שיטה שעור ריוח, דפחות משעור ריוח ל"ח כלל, ואין להוכיח דעת הר"ם בזה [וכמדומה שאם באנו לדייק יותר משמע שאין צירוף לריוח], ורבנו הגר"א בסי' ל"ב כתב שהר"ם יודה לזה דמצטרף ריוח ב' השיטות דל"ק שצריך לפניה כשעור אלא אם גמר בסוף השיטה, ונראה שאין כונת רבנו להוכיח מלשון הר"ם ואדרבא נראה שאין להוכיח רק כונתו שהר"ם לא מצינו שיחלוק בזה וי"ל שמודה בזה, [ולא נודע איך נהג בזה הגר"א למעשה, ואף אלה שהעתיקו מצורת האותיות שכפרשיות של הגר"א לא עמדו על צורת הריח בזה, וקרוב הדבר שאם הכריע בעיקר הדבר כהר"ם ל"צ לדקדק לצאת ידי הרא"ש, והגר"א בבאורו

שם, שכ"כ הט"ז ולא סיים שכן עיקר כדרכו כשרצונו לגלות תוקף הכרעתו, ואולי מפני הנ"ל שהעיקר כהר"ם, ואנחנו לא נדע].

יג. ובלבושי שרד בהגהות על הט"ז סי' לב ס"ק כ"ו כתב שהיה אפשר לצאת ידי סתומה לכו"ע להניח חלק שיטה ולהתחיל באמצע שיטה ב' ויהי' סתומה לכו"ע עי"ש, ונראה שנמשך אחר לשון הב"י והמג"א ס"ק מט שכ"כ שכה"ג הוי סתומה גם להרא"ש ועיין גם בבאור הגאון רמ"ב על המרדכי, אולם כבר נתבאר בהגהות רעק"א וכיד אפרים שזה ט"ס וצ"ל יתחיל בראש שיטה ודבריהם מוכרחים, וא"כ באופן של הלכו"ש לא יצאנו להרא"ש ז"ל דלשיטתו הו"ל פתוחה, והרה"ג ר' צבי וידר שליט"א העיר שאפשר להניח שיטה חלק ולהתחיל בשיטה ב' בריוח פחות מכשיעור וכה"ג י"ל שגם להרא"ש הוי סתומה כיון שבשיטה של הפרשה אין ריוח כשיעור ויפה העיר, אולם לפמ"ש"נ דעת המהרש"ל והט"ז [וכן בחזו"א מצדד כן מסברא דנפשיה] בדעת הר"ם שכל שהי' יכול לסתום הפרשה בהך שיטה וכותב בשיטה שניה הו"ל פתוחה וא"כ ה"נ שמניח חלק כל השיטה בהכרח הו"ל פתוחה וא"כ הפסדנו בזה דעת הר"ם שזה עיקר ההלכה, ואולם לפ"מ שצדדנו לעיל ושכן דעת הגאון רמ"ב שכל שאינו מתחיל בהתחלת השיטה הו"ל סתומה שפיר מהני כנ"ל, וקצת יל"ע שגם להרא"ש כיון דס"ל שגם פחות משיעור ריוח מצטרף לשעור הריוח, א"כ י"ל שכל שיש קצת ריוח בהך שיטה והוא מצטרף עם כל השיטה החלקה א"כ כה"ג חשיב פתוחה, כיון שיש שעור ריוח של שיטה חלקה ויש ריוח בתחילת השיטה של הפרשה, ועכ"פ זה נגד המהרש"ל והט"ז וכנ"ל.

יד. והנה ללשון התוס' דידן וכ"ה ברא"ש בשם ר"ת שיש רק צורה אחת של סתומה כשהכל באותה שיטה, וזה מובן לפמ"ש"כ ר"ת שכשעושה פתוחה מראשה וסופה הוה פתוחה לכל הדעות, ומבואר דמה שפתוח בתחילת השיטה של הפרשה הכאה מוסיף שם פתוחה, וזה מבואר יותר אם זה לא מראה כלל על סתומה, לפ"ז י"ל שמשו"ה אמרו בגמ' רק על מזוזה שמצוה לעשותן סתומות, משום דבתפילין שמתחיל והיה א"ש בראש הדף ל"ש סתומה, ויל"פ שסגי בצורת הפרשה שכתובה בתורה שזה מתחיל מאמצע השיטה ושם זה סתומה ממש לפרשה שלפניה, ובתפילין סגי בצורה של והיה א"ש שזה בתורה באמצע השיטה, וי"ל שמה"ט גופי' זה לא מעכב כיון שאין זה צורת סתומה שבפרשיות שבתורה, אולם הר"ם לטעמי' שבתפילין מעכב צורת הפרשיות, ועיין בט"ז שמקורו מהגמ' מנחות ל"ב. א"כ נראה יותר שיש כאן צורת סתומה ממש, ולזה מוכרח דשם סתומה עלה במה שמתחיל מאמצע שיטה.

טו. ובעיקר שיטת הר"ם לחלק בין תפילין למזוזה בעכוב צורת הפרשיות מבאר מרן רי"ז הלוי עפ"מ שמבואר בלשון הר"ם שצורת הפרשיות זה דין בפרשיות עצמם, ובמזוזה נאמר דין סתומה על הריוח שבין פרשה לפרשה, ומה"ט בתפילין ל"ש הא דאינה סמוכה לה מן התורה, ורק במזוזה שכל דין סתומה זה על הריוח שייך זה עי"ש בדבריו המאירים והמזהירים, והנראה בבאור דברי הר"ם במזוזה שמצוה לעשות ריוח שבין פרשת שמע לזה"י א"ש פרשה סתומה, דבאמת דין צורת הפרשיות חד דין הוא בצורת פרשה פתוחה וסתומה ולא מצינו סוגי פתוחות וסתומות נפרדים, ולעולם צורת הדבר זה בפרשה עצמה וכדנתבאר בשיטת הר"ם, וחלוק תפילין ממזוזה שבתפילין נאמרה ההלכה על כל פרשה ופרשה שבה, ובמזוזה נאמר רק לחלק בין פרשה לפרשה

שלא יהיה פרשה אחת, ולכן במזוזה רק מצוה לכתחילה שתהא סתומה כצורתה בתורה, ואילו זה היה ממש כמו שכתובה בתורה לא היה שייך צורת פרשה אחרת מכמו שכתובה בתורה, ורק כיון שאין זה סדר הפרשיות ככתוב בתורה, יש רק מצוה לכתחילה שתהא סתומה כמו שהיא פרשה סתומה בתורה, אבל לעיכובא זה רק חלוק הפרשיות, אבל בתפילין נאמר דין צורת פרשה על כל פרשיותיה, וכיון שבתורה סתומה היא מעכב גם כאן שתהא סתומה, וגם לעיכובא הוא שתהא לפרשה הראשונה צורת פתוחה כדבאר מרן הגר"ז ז"ל, אף שבתורה לא מצינו פתוחה בתחילת ספר, דאחרי שזה פרשה בתורה בצורת פתוחה כבר נאמר דין צורת פרשה גם בזה, וכתפילין שיש דין על כל פרשה ופרשה צריך שיהא הפרשה צורת פתוחה וחל בה שם פתוחה מכיון שהך צורת פרשה בתורה היא צורת הפתוחה, ויתכן דמישך שייך למה שפסק הר"ם פ"א תפילין הלכה י"א שקלף של תפילין צריך עיבוד לשמה ומזוזה א"צ העבדה לשמה, ובכס"מ שם מובא תשובת הר"ם לפי שעצמו של תפילין הם המצוה לפיכך הוצרכו לעשות להם חשיבות יתרה וכו' אבל מזוזה אינה המצוה ולא תחשב מצוה אלא מפני שהבית חייב וכו' אבל ס"ת ותפילין חובת הגוף התדירה עכ"ל, ובכס"מ תמה דמנין לנו לומר שעצמה של מזוזה אינה המצוה, וכדעת הר"ם אולי ניתן להאמר דתפילין חובת הגוף ונאמר בזה הלכות של בתים ורבע וכמה הלכות למשה מסיני כמפורש בר"ם, ואילו במזוזה נאמר רק דין כתיבה ושיהא כתוב על שערי הבית הך פרשיות [והיה מקום להסתפק כשצורת הפתח הוא מקלף הכשר לכתיבת מזוזה אם אפשר לכתוב הפרשיות על מזוזות הבית בעצמם, ומדלא שמעינן כגון דא משמע שכך נמסרה ההלכה לכתוב הפרשיות על קלף בפני עצמם ולקבעה על מזוזת הפתח], וזה שכתב שעצמה של מזוזה אינה המצוה, ומשו"ה אינה כס"ת ותפילין, ואולי שייך לזה גם הא דאין במזוזה דין צורת פרשה כס"ת ותפילין שהם עצמם של מצוה, וכאן במזוזה יש רק כתיבת שתי פרשיות וכנ"ל.

ובאור זרוע הלכות מגילה בשם ראב"ה כתב דפרשיות שבמגילה מסתבר לעשותם סתומות כעין תפילין ומזוזות, מובא בחדושי מרן הגר"ז שם עיי"ש, ונראה די"ל דמפרש הא דמצוה בסתומות בתפילין ומזוזה כיון שכל ארבע פרשיות שבתפילין זה שם אחד של תפילין של וקשרתם והיו לטוטפות, וכן כתיבת הפרשיות שבמזוזה, לכן מצותן בסתומות וכדנתבאר מרבנו המהרש"ל שענין סתומה שאין זה כפרשה חדשה אלא נמשך ומתחבר לפרשה שלפניה, ומשו"ה בתפילין ומזוזה מצותן בסתומה שזה הכל ענין אחד של תפילין ושל מזוזה, ורק כיון שאין סמוכות מן התורה, והנך פרשיות הרי כתובות בתורה, והפרשיות שבתפילין ומזוזה זה הפרשיות הכתובות בתורה, ומשו"ה כשר בפתוחות, אבל מצד שם תפילין ומזוזה צריך סתומות, ורק בספר תורה ניתנו פרשיות פתוחות וסתומות, וה"נ במגילה שזה ענין ואגרת אחת מצותה בסתומות ול"ד לספר תורה.

טז. ושוב ראיתי שיש בעיקר ענין זה של צורת הפרשיות תשובה מהגר"ז ז"ל, וזה תשובה ראשונה בשו"ת שבסוף חלק חר"מ [ולא ציינו ע"ז בקו"א בסי' ל"ב שם], וכנראה שאין זה הקונטרס שנרמז ע"ז בקו"א, והתשובה הזאת זה לא סוף דעתו, והנה מה שהשיב הבה"ל על הגר"ז שכן שיטת הרא"ש והטור שמצטרף שני הרוחים, הרואה בתשובה הנ"ל יראה שלא נעלם כל זה מרב האי גאון ז"ל, ועיי"ש שכתב ג"כ שאין

מהר"ם הוכחה לסברת הט"ז וכמש"כ, וכן כתב שם שי"ל שאין אנו סומכים על הר"ם בכל גם כמש"כ דדי להניח קצת ריוח בשיטה להחשב סתומה, וכן הביא בשם הסמ"ג שתמה על ר"ת מהירושלמי כפשוטו שפתוחה מכאן ומכאן סתומה, ומוכח מסה"ת שאין תימה לפרש הירושלמי כפשוטו שפתוחה מכאן ומכאן סתומה, ונראה שהגר"ז סומך על זה שהירושלמי כפשוטו ורק לא באר טעמו, אבל זה יסוד שיטתו המובאת בקו"א סי' ל"ב הנ"ל להניח דוקא שעור ריוח בכל שיטה להחשב סתומה וכמו שבארנו, ות"ל שזכיתי לעמוד במקצת בסוד חכמים ז"ל.

יז. והנה הגר"ז ז"ל שם מאריך לסתור סברת הט"ז, וכתב דכונת הרא"ש והטור במזוזה להניח פחות משיעור ריוח בכל שיטה, אין זה לעשות פרשה סתומה, אלא סתומה גמורה כפרשת ויחי של"ח פרשה כלל, וכתב שכן מבואר להדיא בב"י וב"ח שם, וזה תמוה לע"ד שהרי הב"י שם תמה על הרא"ש, וס"ל דלא מהני צירוף ריוח לשם פרשה, ואח"כ העתיק לדברי הסמ"ג ולא משמע כלל כביאור הגר"ז אלא רק העתיק את הסמ"ג שס"ל שמצטרף לשעור ריוח ושתק מן כדרכו בקדושה בכמה דוכתי שכבר גלה דלא שנראה לו מסברתו, אבל אי הוי ס"ל שיש חדוש שא"צ כלל לשם פרשה, הו"ל לבאר זה, וכונת הב"ח שם, שבסמ"ג שם מבואר שכן הפרוש בירושלמי כסברת הרא"ש וממילא ל"ק קושית הב"י, אבל לא שא"צ חלוק פרשיות, ורק בפרישה שם מבואר שפירש את דברי הרא"ש כהגר"ז, והפרישה עצמו בסי' ער"ה כתב עוד שנויא שכונת הרא"ש שמצטרף לשעור ריוח לפרשה סתומה, ומש"כ הגאון ר"ז ז"ל שכונת הסמ"ג שאין כאן פרשה כלל והיא סתומה לגמרי והריוח מכאן ומכאן זה רק להכירא בעלמא, מה מאוד תמוהים לפענ"ד הקלושה דברי הגאון ז"ל בזה, והמעין בסמ"ג יראה ברור כונתו שפירש דברי הירושלמי במה שאמר במזוזה, פתוחה מראשה פתוחה, פתוחה מסופה פתוחה, פתוחה מכאן ומכאן סתומה, ומפרש הסמ"ג דלא קשיא דרב אדרב, דבתלמודא דידן אמרינן דרב אית ליה מנהגא ונהוג עלמא בסתומות, ובירושלמי פסק רב כדברי האומר פתוחה לפי שאינן סמוכות מה"ת, ומבאר דהפי' בירושלמי שלא יעשה פתוחה כשעור מראשה ולא פתוחה כשעור מסופה דזה הוי פתוחה גמורה, אלא יחלק שעור מפתוחה לכאן ולכאן וזה להכירא בעלמא שאין זה ממש פתוחה, רק לפי שאינן סמוכות בתורה עושין כעין פתוחה להכירא בעלמא, וזו היא סתומה גמורה, מאחר שאין שעור לא בתחילה ולא בסוף, והיינו כיון שאין שעור פתוחה בשום מקום הוי פרשה סתומה גמורה ולא פתוחה וז"ב בכונת הסמ"ג.

ומה שהביא הגר"ז ז"ל מהא שאמרו פרשה זו סתומה בפרשת ויחי שהכונה סתומה לגמרי בלי שום ריוח לפרשה [ונראה שהגאון ז"ל הביא זה לדוגמא בעלמא], נראה דתמן אין הנדון בסתומה ופתוחה דצורת הפרשיות, דבזה התחלת פרשת ויחי ל"ח פרשה כלל, אלא הכונה למה שידוע בשם הזוהר שיש ג"ן פרשיות בתורה, וע"ז אמרו דפרשת ויחי שלפי המסורת זו אחת הג"ן פרשיות שהיא סתומה לגמרי, ואין זה נוגע לפרשיות פתוחות וסתומות שבתורה, והרב חיד"א ז"ל בשה"ג מערכת ספרים אות ג' סעיף ו' הביא שהקשה מהר"ם זכות שיש ג"ד פרשיות בתורה, ואולי י"ל שכיון שפרשת ויחי סתומה לגמרי אף שלהמסורת זו פרשה, מ"מ אין עולה במספר הג"ן, ושור"ר שכונתי בזה להגאון בעל עבודת הגרשוני בספרו תפארת הגרשוני הו"ד בס' משנת אברהם בפתיחה אות כ"א, ובחיד"א שם הביא מספר קדמון כת"י שפרשת וילך

אינה מהמנין וכן הביא שם באופנים אחרים, ונראה דהבינו דאדרכה. מכיון שאמרו חז"ל פרשה זו סתומה, מבואר שזה במנין הפרשיות אף שזו סתומה, וזה לא מעלה ולא מוריד צורת הפרשה לענין הג"ן פרשיות שבתורה.

יח. ובס' מחצית השקל סי' ל"ב כתב שקשה לעשות כהט"ז כיון שלכתחילה צריך ריוח בין הפרשיות שעור ט'. אותיות גדולות בג' פעמים אשר, וזה יותר מח"י יודי"ן, ואם יחלק השעור יהיה שעור ט' יודי"ן במקום אחד שהו"ל פתוחה להרא"ש, וכ"כ מרן בחזו"א שהנהגין כהט"ז צריכין ליזהר שלא להניח ט' אותיות קטנות, וכתב עוד שהמניח בתחילת והיה לא הפסיד כיון דכשר בדיעבד להרא"ש ולהר"ם יצא מצות סתומה, ובמרדכי בשם ר"י שממנהגינו להניח ריוח בתחילה במזוזה מבואר דנקטינן כהר"ם, ועיי"ש שכ' שכמדומה שראוי להנהיג כן בזמננו לעשות כדברי הר"ם ויניח ג' תיבות אשר ומרויח שעור פרשה שזה לעכובא עיי"ש, והיינו כנ"ל שעיקר ההכרעה כהר"ם, ובתשובת הגרנ"א ז"ל הנ"ל בתשובות הח"ס הביא שגם האר"י ז"ל הכריע כן, וא"כ קשה להכנס כנדנוד חשש בדיעבד לצאת ידי הרא"ש, בפרט שלהרא"ש בעצמו לא מעכב הצורה והנהגת הגר"ז ז"ל להניח כשעור אותיות גדולות גם בסוף פרשת שמע, לע"ד הקלושה אין זה כסדור הקדמונים וכמש"נ, אלא שהגאון ז"ל הכריע יותר כהירושלמי כפשוטו וכמו שבארנו טעמו ונמוקו, ומיהו רבותינו הראשונים ז"ל לא פירשו הירושלמי כפשוטו, והקב"ה יזכנו לשמור מצותיו ולקיים כל דברי תלמוד תורתו באהבה.

כללו של דבר, מי שיש בו יותר ממעלות מ"ח דברים שהחורה נקנית בהם, וגם באותן המעלות מי שיש בו ביתר שאת ויתר עז, אזי נמלא בו לפי ערך יותר חורה ותלמודו מתקיים בידו

[מכתב הלדיק רבי יוסף זונדל מסאלנט ז"ל]